

ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMİ, GENEL ÖZ YETERLİK VE UMUTSUZLUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Fatih KEZER

Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, fatihkezer@yahoo.com

Üzeyir OGURLU

Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Osman Nejat AKFIRAT

Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özet

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile genel öz yeterlik ve umutsuzluk düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, ilişkisel tarama modelindedir. Veriler, Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 208 (157 kadın, 51 erkek) öğrenciden toplanmıştır. Araştırmada, Genel Öz Yeterlik Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve California Eleştirel düşünme ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin genel öz yeterlik puan ortalamasının yüksek olduğu, umutsuzluk düzeylerinin düşük ve eleştirel düşünme düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, umutsuzluk puanları arttıkça eleştirel düşünme eğilimi ve genel öz yeterlik puanlarının düştüğünü fakat eleştirel düşünme puanları arttıkça genel öz yeterlik puanlarının da aynı yönde arttığı görülmüştür. Araştırma sonucuna göre hem umutsuzluk hem de genel öz yeterlik düzeyinin eleştirel düşünme eğilimini hem ayrı ayrı hem de birlikte yordadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Umutsuzluk, Genel Öz Yeterlik, Eleştirel Düşünme Eğilimi, Üniversite Öğrencileri

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CRITICAL THINKING DISPOSITION, GENERAL SELF-EFFICACY AND HOPELESSNESS

Abstract

The study aims to investigate the relation critical thinking dispositions, general self-efficacy and hopelessness level among university students. The study was a relational descriptive study using survey model. The data was obtained from 203 (157 girls; 51 boys) university students who were attending to Education Faculty. In the research, California Critical Thinking Disposition Scale, General Self-Efficacy Scale and Beck Hopelessness Scale were used to collect data. The results showed that mean of general self efficacy can be considered as high; hopelessness level was low and critical thinking disposition was moderate among university students. In addition, there was a negative correlation between hopelessness level and critical thinking and self-efficacy but a positive relationship between critical thinking tendency and self-efficacy. The results also revealed that level of hopelessness and level of general self-efficacy predicted critical thinking dispositions separately and together.

Key Words: Hopelessness, General Self-Efficacy, Critical Thinking Dispositions, University Students.

Eleştirel Düşünme Eğilimi, Genel Öz Yeterlilik ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Giriş

Günümüz eğitiminde eleştirel düşünmenin önemi sıkça vurgulanmaktadır (Arend, 2009; Sabau, 1999; Sharma ve Hannafin, 2004; Yang, Newbyve Bill, 2005). Eleştirel düşünmenin birçok tanımı yapılmıştır. Örneğin Ennis (2002) eleştirel düşünmeyi, neye inanacağına ya da yapmak istediği şeye karar vermeye odaklanmış, akılcı ve projektif düşünme becerisi olarak tanımlamaktadır. Paul ve Elder (2001) ise kişinin kendi düşünmesini iyileştirmesi adına düşünme eylemini gerçekleştirirken düşünme üzerinde düşünme olarak ifade etmektedir. Eleştirel düşünme becerileri bazı üst düzey düşünme becerilerini kapsarken, eleştirel düşünme eğilimi ise bu düşünme biçimini kullanan bireyin eleştirel düşünme becerilerini kullanma eğilimi ve güdüsüdür (Facione, 2011; Lee, 2009). Araştırmacılar kimi bireylerin eleştirel düşünme becerileri olduğunu ancak bu becerileri kullanmadıklarını belirtmektedir (Branch, 2000; Ennis, 1985; Facione, 2011; Wendy, 1992). Buna göre kişinin eleştirel düşünme becerilerinin yanında eleştirel düşünme eğilimine de sahip olması gerekmektedir. Eleştirel düşünme eğiliminin doğruyu arama, açık fikirlilik, çözümlenecilik, sistematiklik, kendine güven, meraklılık ve bilişsel olgunluk gibi öğeleri olduğu ifade edilmiştir (Facione, Facione ve Sanchez, 1994). Birçok araştırma, eleştirel düşünmenin üniversite öğrencileri arasında bile düşük düzeyde olduğunu göstermektedir (Halpern, 1998; Kuhn, 1999; Şengül ve Üstündağ, 2009). Demirel (2005) eleştirel düşünme becerileri arasında bağımsız düşünme, sorgulama cesareti geliştirme, düşünme azmi geliştirme, düşünme becerisine güven duyma gibi duyuşsal düşünme becerilerinin olduğunu ifade etmiştir. Sorgulama cesareti, düşünme motivasyonu ve güven duyma gibi özellikler kişinin öz yeterliği ile ilgilidir.

Öz yeterlik, bireylerin istedikleri alanlarda kimi etkileri oluşturabilme yeterliklerine olan inançlarıdır (Bandura, 2007). Öz yeterlik insanların zorluklarla başa çıkma davranışlarını etkilemektedir. Bireyler kuvvetli yeterlik beklentilerine sahip oldukları oranda etkin olacak ve çaba göstereceklerdir. Bu bağlamda, bireylerin yeterlikleriyle ilgili inançlarının davranışları üzerindeki etkisi, var olan yetenek düzeylerinin davranışları üzerindeki etkisinden daha çok olacaktır (Bandura, 1977).

Bandura'ya göre, bireylerin bir alandaki yetenek algısı değerlendirmesi benzer alanlardaki yetenek değerlendirmelerine genellenebilmektedir. Öz yeterliğin genellenebiliyor olması (Bandura, 1977, 1982), "genel öz yeterlik" kavramını ortaya çıkarmıştır (Scherbaum, Cohen-Charash ve Kem, 2006). Genel öz yeterlik, alan yazında, bir bireyin farklı alanlarda yapacağı davranışlarını yordamaya yarayan, ölçülebilir bir özellik olarak tanımlanmaktadır. Genel öz yeterlik, bireyin gerilimli ve zorlu yaşantıların üstesinden gelme konusundaki yeterlik inancı olarak tanımlanmaktadır (Scholz ve Schwarzer, 2005).

Bandura (1997) tarafından ortaya atılan öz yeterlik kavramı öz değerlendirmeyi içerir ve kişi farklı kaynaklardan topladığı verilere dayanarak öz yeterlik inançlarını oluşturur. Kişinin düşünme becerilerinin iyi olması kendini daha

iyi değerlendirmesini sağlayacaktır. Kişinin kendi öz yeterlik inancını değerlendirmek için analitik ve yansıtıcı beceriler gibi bazı bilişsel becerileri kullanması gerekmektedir (Kuiper ve diğer., 2010). Bandura'ya göre (1989) öz yeterliğin temel bileşenlerinden birisi, olacakları tahmin etme ve bunlarla nasıl baş edeceğine karar vermedir. Öz yeterlik algısı, kişinin karar verme sürecinde, düşünme tarzlarında ve problem çözme yaklaşımlarında önemli bir role sahiptir (Dweck ve Leggett, 1988). Bandura (1997), bireylerin herhangi bir işin yapılmasına ilişkin öz yeterlik algısının düşük olması durumunda, o işi denememe veya yapmama olasılığı olduğunu belirtmektedir.

Öğrencilerin öz yeterlik değerlendirmeleri yüksek olduğunda eleştirel düşünmeye daha eğilimli oldukları bulunmuştur (Bandura, 1997; Phan, 2010). Phan (2009) yaptığı çalışmalarda öz yeterlik ile eleştirel düşünme arasında olumlu ve anlamlı ilişki bulmuştur. Wang ve Yi Wub (2008) öz yeterliğin, eleştirel düşünme gibi yüksek düzeydeki öğrenme düşüncelerini kullanmada yordama gücünün yüksek olduğunu bulmuştur. Yine Bandura ve Lock (2003) öz yeterliğin motivasyon yarattığını ve performansı geliştirdiğini savunmaktadırlar. Myers (1992) eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesinin önündeki engellerden birisi olarak motivasyon eksikliğini belirtmiştir. Motivasyon için temel etken olan öz yeterlik algısı, eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir (Artino ve diğer. 2009). Leung ve Kember (2003) eleştirel düşünme ile hedef yönelimi, öz yeterlik inancı ve çaba gibi motivasyon değişkenleri arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Yine Kuiper (2002), eleştirel düşünmenin geliştirilmesinin güven ve öz yeterliğin gelişmesine katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Bandura (1994) bireyin duygusal durumunun olumsuz olmasının öz yeterliği de olumsuz etkileyebileceğini belirtmektedir. Kişinin geleceğe yönelik umutsuz bir tutumunun olması kişinin öz yeterlik algısını da olumsuz etkileyebilir. Bireyin herhangi bir alanda yapmak istedikleri ile ilgili çaba, ısrar ve direncin bulunması öz yeterliğin düzeyi ile ilgilidir (Saracaloğlu, Yenice, Karasakaloğlu ve Gencel, 2008). Fakat umutsuzluk durumu da kişinin çabasını ve ısrarını olumsuz etkileyebilir.

Umutsuzluk bireylerin geleceğe ilişkin değerlendirmelerinde kötümser olma düzeyiyle ilgilidir (O'Connor, Cennery ve Cheyne, 2000). Alan yazın, umutsuzluğu depresyonun başlıca sebebi olarak tanımlamaktadır. Bireylerin yaşadıkları olumsuz durumlarla ilgili yaptığı çıkarsamalar umutsuzluk geliştirmelerine, bu da depresyona neden olabilmektedir (Abela ve Seligman, 2000). Depresyon ve öz yeterlik arasında negatif bir ilişki olduğu, hastaların öz yeterlik değerlendirmeleri arttıkça sağlıklarıyla ilgili davranışlarının ortaya çıkması ve değiştirilmesi konusunda çaba sarf edildiği bulunmuştur (Bandura, 2005; French ve diğer., 2000; Rapley ve Fruin, 1999; Jeng ve Braun, 1994; Lau-Walker, 2004; Mancuso ve diğer., 2001; Marlowe, 1998; Schwarzer ve Fuchs, 1996; Vallis ve

Eleştirel Düşünme Eğilimi, Genel Öz Yeterlilik ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bucher, 1986). Ayrıca yüksek düzeyde öz yeterliğin ruhsal anlamda iyilik halini belirlediği saptanmıştır.

Bazı kuramlar (Linnenbrink ve Pintrich, 2000; Pekrun, 1992) olumsuz duygu durumunun bilişsel işleyişi olumsuz olarak etkilediğini savunmaktadırlar. Buna göre umutsuzluk, eleştirel düşünme gibi bilişsel işleyişi de olumsuz etkileyebilir. Geleceğe yönelik olumsuz bakış, umutsuzluğun temel bileşeni olarak kabul edilmektedir (O'Connor, 2003). Bolland ve diğer. (2007), umutsuzluğun artmasıyla şiddet, madde kullanımı gibi riskli davranışların yaygınlığının da yükseldiğini bulmuştur.

Tüm bu bilgiler ışığında eleştirel düşünme eğilimi ile genel öz yeterlik algısı ve umutsuzluk düzeyi arasında ilişki olabileceği akla gelmektedir. Eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilmek için bu becerinin doğasına ilişkin bulguların alan yazına katkı sunacağı düşünülmektedir. Elde edilen verilerle özellikle üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini destekleyebilmek için eğitim programları ve genel olarak üniversite yaşamında yapılması gereken düzenlemelere de ışık tutması beklenmektedir. Bu araştırma da bu üç yapı arasındaki ilişki incelenecektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- 1- Eğitim fakültesi öğrencilerinin umutsuzluk, genel öz yeterlik ve eleştirel düşünme eğilim düzeyleri nedir?
- 2- Umutsuzluk, genel öz yeterlik ve eleştirel düşünme eğilimi arasında manidar ilişki var mıdır?
- 3- Genel öz yeterlik ve umutsuzluk düzeyleri eleştirel düşünme eğilimini yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, ilişkisel tarama modelindedir. Araştırma; genel öz yeterlik ve umutsuzluk düzeylerinin; eleştirel düşünme eğilimi düzeyi için manidar yordayıcı olup olmadıklarını inceleyen en az iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bir araştırmadır. Bu modelde, iki ve daha çok sayıdaki değişkenler arasındaki birlikte değişimin derecesini belirlemeye çalışılır (Karasar, 2012).

Katılımcılar

Araştırmanın verileri, Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne devam eden 208 üniversite öğrencisinden toplanmıştır. Öğrencilerin devam ettikleri bölümlere bakıldığında; İngilizce Öğretmenliği ($f=28$, %13.46), Sınıf Öğretmenliği ($f=38$, %18.26), Okul Öncesi Öğretmenliği ($f=69$, %33.17) ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ($f=73$, %35.11) bölümlerinden farklı sınıf düzeyinden öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların %75.48'i ($f=157$) kadın, %24.52'si ($f=51$) erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Beck Umutsuzluk Ölçeği, California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği Ve Genel Öz yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler, aşağıda ayrıntılı anlatılmıştır.

Beck Umutsuzluk Ölçeği

Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) / Hopelessness Scale (HS) Beck, Weissman, Lester ve Trexler tarafından 1974 yılında umutsuzluğu yansıtan psikopatolojik durumları incelemek amacıyla geliştirilmiştir. 20 maddelik ölçekte sorular için doğru ve yanlış olmak üzere iki seçenek bulunmakta ve alınacak toplam puan ise 0-20 arasında değişmektedir (Beck, Weissman, Lester ve Trexler, 1974). Ölçeğe ait iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0.93 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin Türkiye'ye uyarlaması Seber (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçekte, "Gelecek ile ilgili duygular ve beklentiler (5 madde)", "Motivasyon kaybı (8 madde)" ve "Umut (7 madde)" olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır (Durak ve Palabıyık, 1994). Ölçeğin güvenirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı; depresyona sahip hastalarda (Seber, 1991) 0.86 bulunurken 373 kişiden oluşan normal ve psikiyatrik hasta örneklemeyle yapılan çalışmada (Durak ve Palabıyık, 1994) ise 0.85 olduğu görülmüştür. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonları Seber'in (1991) çalışmasında 0.07-0.72 arasında, Durak ve Palabıyık'ın (1994) çalışmasında ise 0.31-0.67 arasında hesaplanmıştır. Ayrıca, iki yarı güvenirliği 0.85 ve test tekrar test güvenirliği 0.74 olarak elde edilmiştir. Araştırma kapsamında 20 maddelik ölçeğin tamamı için KR-20 iç tutarlılık katsayısı 0.80 olarak saptanmıştır. KR-20 güvenirlik katsayısı; 'Gelecek ile ilgili duygular ve beklentiler' alt boyutu için 0.67, 'Motivasyon kaybı' alt boyutu için 0.57 ve 'Umut' alt boyutu için ise 0.51 olarak bulunmuştur.

California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği

1998 yılında Facione, Facione ve Giancarlo tarafından geliştirilen ölçeğin Türk Kültürüne uyarlanması 2003 yılında Kökdemir tarafından yapılmıştır. Nihai form 51 madde ve "Analitiklik (10 madde)", "Açık Fikirlilik (12 madde)", "Meraklılık (9 madde)", "Kendine Güven (7 madde)", "Doğruyu Arama (7 madde)" ve "Sistematiklik (6 madde)" olmak üzere altı faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin tamamına ilişkin iç tutarlılık katsayısı (C-A) 0.88 olarak saptanmıştır. Ölçeğin alt faktörleriyle ilgili iç tutarlılık katsayılarına bakıldığında; Analitiklik faktörü ve Açık Fikirlilik faktörü için 0,75; Meraklılık faktörü için, 0.78; Kendine Güven faktörü için, 0.77; Doğruyu Arama faktörü için, 0,61; Sistematiklik faktörü için, 0.63'tür (Kökdemir, 2003). Ölçek 6'lı Likert biçiminde derecelendirilmiştir. Her alt faktör için alınan toplam ham puanlar soru sayısına bölünüp 10 ile çarpılarak 6-60 puan olacak şekilde standart bir puana dönüştürülmüştür.

Çalışma kapsamında 51 maddelik ölçek ile ilgili Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı C-A=0.82; alt faktörler için sırasıyla C-A_{Analitiklik}=0.55, C-A_{Açık fikirlilik}=0.61, C-A_{Meraklılık}=0.78, C-A_{Kendine güven}=0.53, C-A_{Doğruyu arama}=0.55 ve C-A_{Sistematiklik}=0.72 olarak elde edilmiştir.

Eleştirel Düşünme Eğilimi, Genel Öz Yeterlilik ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu çalışmada Kökdemir tarafından uyarlanan ölçek kullanılmıştır. Güncel versiyonu “Insight Assessment” tarafından sağlanmaktadır.

Genel Öz yeterlik Ölçeği

1979 yılında Schwarzer ve Jerusalem tarafından 20 madde olarak geliştirilen ölçek, 1981 yılında revize edilerek 10 maddeye düşürülmüştür (Aypay, 2010). Türk kültürüne uyarlaması 2010 yılında Aypay tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, farklı ortamların yeni ve zor görevlerle başa çıkma yeterliliği inancını değerlendirmektedir. Tamamı pozitif maddeden oluşan ölçek 4'lü Likert tipinde hazırlanmıştır. Tek faktörlü bir yapıya sahip olan ölçeğin içi tutarlılık katsayısı (C-A) 0.86 olarak belirlenmiştir. Ölçeğe ait test tekrar test güvenilirliği 0.80 olarak belirlenmiştir. Birçok dile çevrilen ölçek çok sayıda araştırmada kullanılmıştır (Aypay, 2010). Çalışma kapsamında genel öz yeterlik ölçeğine ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı C-A=0.77 olarak saptanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğrencilerin umutsuzluk, genel öz yeterlik ve eleştirel düşünme eğilimi düzeylerine ilişkin düzeylerini belirlemek amacıyla betimsel istatistiklerden faydalanılmıştır. Genel öz yeterlik ve eleştirel düşünme eğilimi değişkenlerinin normal dağıldığı ($\text{ÇK}_{\text{Öz yeterlik}} = -0.339$, $\text{BK}_{\text{Öz yeterlik}} = -0.176$; $\text{ÇK}_{\text{Eleş.Düş.}} = -0.072$, $\text{BK}_{\text{Eleş.Düş.}} = 0.299$), umutsuzluk değişkeninin ise sağa çarpık dağılım ($\text{ÇK} = 1.635$, $\text{BK} = 2.760$) gösterdiği saptanmıştır. Umutsuzluk puanları için karakök dönüşümü yapılmış ve veriler normalleştirilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Dönüşüm sonucunda umutsuzluk değişkenine ait çarpıklık katsayısı 0.409, basıklık katsayısı 0.392 olarak elde edilmiştir. Çarpıklık katsayılarının (-1, +1) aralığında olması üç değişkene ilişkin elde edilen puanların normal dağılımdan çok sapmadığını ve normal kabul edilebileceğini göstermektedir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2012). Üç değişkene ilişkin verilerin sürekli ve en az eşit aralıkta elde edilmiş olması dolayısıyla ilişkinin betimlenmesi için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısından genel öz yeterlik ve umutsuzluk düzeylerinin; eleştirel düşünme eğiliminin manidar yordayıcı olup olmadıklarının belirlenmesi için basit ve çoklu doğrusal regresyondan faydalanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular araştırma sorularına göre sunulmuştur. Araştırmada ele alınan üç değişkene ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikler

İstatistik	Eleştirel Düşünme Eğilimi	Genel Öz yeterlik	Umutsuzluk	Umutsuzluk (Karakök Dönüşümü)
Aritmetik Ortalama	222.95	30.92	3.89	1.79
Ortanca	222.50	31.00	3.00	1.73
En düşük	159	16	0	0
En yüksek	273	40	17	4.12

Ranj	114	26	17	4.12
Standart Sapma	20.17	4.80	3.39	0.83
Varyans	406.66	23.07	11.49	0.68
Çarpıklık	-0.072	-0.339	1.64	0.409
Basıklık	0.299	-0.176	2.76	0.392

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcılara ait genel öz yeterlik puanlarına ilişkin aritmetik ortalama 30.92 ± 4.80 olarak saptanmıştır. Ölçeğin uyarlanma aşamasında kesme puanları belirlenmemiş olsa da ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek seviyedeki öz yeterliliğe işaret etmektedirler. Umutsuzluk puanlarının aritmetik ortalaması 3.89 ± 3.39 olarak tespit edilmiştir. Umutsuzluk puanları; 0-3 puan umutsuzluğun olmadığını, 4-8 puan hafif umutsuzluğu, 9-14 puan orta seviye umutsuzluğu, 15-20 puan ise ileri derece umutsuzluğu belirtmektedir (Beck ve Steer, 1988; Akt: Aslan, 2013). Araştırma verilerinin toplandığı toplam 208 katılımcıdan 124’ünde (%59.62) umutsuzluğun olmadığı, 62’sinde (%29.80) hafif umutsuzluğun olduğu, 18’inde (%8.66) orta seviyede umutsuzluğun olduğu, dördünde (%1.92) ise ileri derecede umutsuzluğun olduğu görülmüştür. Katılımcıların eleştirel düşünme eğilimi ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması 222.95 olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamında eleştirel düşünme eğilimi puanlarının betimsel olarak yorumlanması için ölçeğin geliştirilme aşamasında belirtilen her alt faktör toplam puanı için 6 ile 60 arasında değişen standart puan dönüştürülmesi yapılmış ve alt faktörlere ait standart puanlar ve bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Eleştirel Düşünme Eğilimi Alt Faktörlerine İlişkin Standart Puanlara Ait Betimsel İstatistikler

Alt Ölçekler	X	SS	Düşük		Orta		Yüksek	
			El. Düş. Eğ.	F	El. Düş. Eğ.	f	El. Düş. Eğ.	f
Analitiklik	48.64	4.54	9	4,33	105	50,48	94	45,19
Açık Fikirlilik	45.64	5.81	37	17,79	117	56,25	54	25,96
Meraklılık	45.13	7.24	45	21,63	103	49,52	60	28,85
Kendine Güven	42.56	6.61	80	38,46	94	45,19	34	16,35
Doğruyu Arama	34.47	7.59	173	83,17	27	12,98	8	3,85
Sistematiklik	41.64	7.22	92	44,23	87	41,83	29	13,94
Toplam	258.11	24.52	48	23.08	150	72.12	10	4.80

Her bir alt ölçek için puanı 40’dan düşük olan bireylerin o faktörde eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük, 50’den yüksek olanların ise eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu belirtmiştir (Facione, Facione ve Giancarlo, 1998). Buna göre, ölçeğin Türkçe formunda toplam puan üzerinden 240’dan düşük alanların genel eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük, 300’den yüksek puan alanların yüksek

Eleştirel Düşünme Eğilimi, Genel Öz Yeterlilik ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

olduğu görülmektedir (Kökdemir, 2003). Tablo 2’de görüldüğü gibi “doğruyu arama” alt boyutu hariç ($\bar{x}=34.47\pm 7.59$) diğer 5 alt faktörde toplam puan ortalamaları orta düzey eleştirel düşünme aralığında çıkmışlardır. “Doğruyu arama” alt faktöründe katılımcıların % 83.17’si düşük eğilime sahip olarak tespit edilmiştir. “Doğruyu arama”, “sistematiiklik” ve “kendine güven” alt faktörlerinde katılımcılar ilgili örtük özelliği yüksek gösterme düzeyinde daha az frekansa sahipken; “analitiklik”, “açık fikirlilik” ve “meraklılık” alt faktörlerinde ise daha yüksek frekansa sahiptirler. Toplam puan bazında irdelendiğinde, katılımcıların %4.80’inin yüksek, %72.12’sinin orta ve %23.08’inin düşük eleştirel düşünme eğilimine sahip oldukları saptanmıştır.

Araştırmada birbirleri ile ilişki araştırılan eleştirel düşünme eğilimi, genel öz yeterlik ve umutsuzluk puanları arasındaki korelasyona bakılmış ve genel öz yeterlik ile eleştirel düşünme eğilimi puanları arasında orta düzeyde pozitif yönde manidar korelasyon ($r=0.471$, $p<0.05$); eleştirel düşünme eğilimi ile umutsuzluk puanları arasında orta düzeyde negatif yönde manidar korelasyon ($r=-0.412$, $p<0.05$) ve genel öz yeterlik ile umutsuzluk puanları arasında düşük düzeyde negatif yönde manidar korelasyon saptanmıştır ($r=-0.160$, $p<0.05$). Elde edilen korelasyonlar; umutsuzluk puanları arttıkça eleştirel düşünme eğilimi ve genel öz yeterlik puanlarının düştüğünü, eleştirel düşünme puanları arttıkça genel öz yeterlik puanlarının da aynı yönde değişerek arttığını göstermektedir. Umutsuzluk değişkeninden elde edilen puanların olumsuz durum bildirmesi, eleştirel düşünme eğilimi ve öz yeterlik değişkenlerinden elde edilen puanların olumlu yönde durum bildirmesi ışığında alan yazına paralel çıkmıştır.

Genel öz yeterlik ve umutsuzluk düzeylerinin eleştirel düşünme eğilimini manidar bir şekilde yordayıp yordamadığını ortaya koymak amacıyla öncelikle her bir değişken için basit doğrusal regresyona bakılmıştır. Araştırmada genel öz yeterlik puanlarının, eleştirel düşünme eğilimi puanlarının manidar bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: *Eleştirel Düşünme Puanlarının Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi*

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	161.859	8.078		20.038	0.00
Genel Öz yeterlik	1.976	0.258	0.471	7.653	0.00

R= 0.471 R² =0.221
F₍₁₋₂₀₆₎ =58.575, p= 0.00

Tablo 3’de genel öz yeterlik puanlarının, eleştirel düşünme eğiliminin manidar bir yordayıcısı olduğu anlaşılmaktadır ($R=0.471$; $R^2=0.221$; $F=58.575$; $p<0.05$). Benzer şekilde umutsuzluk puanlarının tek başına eleştirel düşünme

eğilimini yordayıp yordamadığına bakılmış ve araştırma verileri ışığında manidar bir yordayıcı olduğu görülmüştür (Tablo 4).

Tablo 4: Eleştirel Düşünme Puanlarının Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	241.011	3.060		78.756	0.00
Umutsuzluk	-10.070	1.551	-.412	-6.494	0.00
R= 0.412		R ² =0.170			
F ₍₁₋₂₀₆₎ =42.166,		p= 0.00			

Analiz sonucunda, umutsuzluğun öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini manidar bir şekilde yordadığı saptanmıştır ($R=-0,412$; $R^2=0.170$; $F=42.166$; $p<0.05$). Ancak açıklanan varyans incelendiğinde umutsuzluk puanlarının, eleştirel düşünme eğilimine ait toplam varyansın çok azını (%17.00) açıkladığı görülmektedir.

Araştırmanın problemi doğrultusunda birbiri ile ilişki olan genel öz yeterlik ve umutsuzluk puanlarının birlikte eleştirel düşünme eğilimini yordayıp yordamadıklarına bakılmış ve sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Eleştirel Düşünme Puanlarının Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	184.181	8.339		22.086	0.00
Genel Öz yeterlik	1.744	0.242	0.415	7.215	0.00
Umutsuzluk	-8.451	1.406	-0.346	-6.010	0.00
R= 0.581		R ² =0.338			
F ₍₂₋₂₀₅₎ =52.337,		p= 0.00			

Tablo 5'e göre araştırmaya konu olan genel öz yeterlik ve umutsuzluk değişkenlerinin eleştirel düşünme eğilimini manidar bir şekilde yordadıkları saptanmıştır ($R=0.581$; $R^2=0.338$; $F=52.337$; $p<0.05$). Eleştirel düşünme eğilimi, genel öz yeterlik ve umutsuzluk değişkenleri arasında "*Eleştirel Düşünme Eğilimi=184.181+1.744 Genel Öz yeterlik-8.451 Umutsuzluk*" şeklinde bir regresyon denklemi tanımlanabilir (C-I değerleri sırasıyla; 156.472, 4.648 ve VİF değerleri iki değişken için de 1.026 olarak bulunmuştur. Regresyon denkleminin ilişkin 'Durbin Watson' katsayısı 1.856 olarak elde edilmiştir). İki değişken eleştirel düşünme eğilimine ait toplam varyansın %33.8'ini açıklamaktadır. Bu bulgu ile öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri ve genel öz yeterlik düzeylerinden yola çıkılarak eleştirel

Eleştirel Düşünme Eğilimi, Genel Öz Yeterlilik ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

düşünme eğilimlerine ilişkin bir tahminde bulunulabileceğine ilişkin bir ipucu olarak yorumlanabilir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile öz yeterlik ve umutsuzluk düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. İlk olarak çalışmaya katılan öğrencilerin bu değişkenlerle ilgili düzeyleri belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin genel öz yeterlik puan ortalamasının yüksek olduğu söylenebilir. Genel öz yeterlik, kişilerin stresli durumlarla başa çıkma becerisi ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir (Luszczynska, Scholz ve Schwarzer, 2005; Tong ve Shanggui, 2004). Bu bağlamda katılımcıların üniversite düzeyinde eğitim almaları ve belli bir yaşam tecrübesine sahip olmaları genel öz yeterliklerine olumlu katkı sağlamış olabilir. Aypay (2010), yaşla öz yeterlik puanlarının arttığını bulmuştur. Ayrıca Tong ve Shanggui (2004), genel öz yeterliliğin zihinsel ve psikolojik iyi olma ile de ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Üniversite öğrencilerinin genel zihinsel ve psikolojik sağlıkla ilgili durumları da araştırma sonucunu etkilemiş olabilir.

Araştırmanın diğer değişkeni olan umutsuzluk düzeyine bakıldığında katılımcıların çoğunluğunda umutsuzluk olmadığı görülmüştür. Bu araştırma sonucuna benzer şekilde Şahin (2002) tarafından aynı ölçekle üniversite öğrencileri arasında yapılan umutsuzluk değerlendirmesine göre eğitim fakültesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyinin diğer fakültedeki öğrencilere göre düşük olduğu bulmuştur. Katılımcıların öğretmenlik becerilerini destekleyen dersler almış olmaları öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin düşük olmasına katkı sağlamış olabilir. Yine katılımcıların mezuniyet sonrası istihdam imkânlarının bulunması öğrencilerdeki umutsuzluğu düşürmüş olabilir. Yine başka bir çalışmada da üniversite öğrencileri arasında umutsuzluk düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur (Şahin, 2009). Öğrencilerin umutsuz olmaması alan yazına paralel olarak genel öz yeterliğin yüksek olması ile ilişkilendirilebilir (Magaletta ve Oliver, 1999; Tong ve Shanggui, 2004; Luszczynska ve diğer., 2005).

Araştırmanın bir diğer değişkenine bakıldığında üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin orta düzeyde olduğu fakat sadece %4'nün eleştirel düşünme eğiliminin yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuca benzer şekilde önceden yapılan çalışmalar, üniversite öğrencileri arasında eleştirel düşünme düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir (Coşkun, 2001; Halpern, 1998; Kaya, 1997; Kuhn, 1999; Şengül ve Üstündağ, 2009). Öğrencilerin çok azının eleştirel düşünme becerilerinin yüksek olması eğitim programlarının ve ebeveyn tutumlarının eleştirel düşünme becerilerini desteklemiyor olması ile ilişkili olabilir (Gelen, 1999; Munzur, 1999; Shin, 1998).

Elde edilen korelasyonlar, umutsuzluk puanları arttıkça eleştirel düşünme eğilimi ve genel öz yeterlik puanlarının düştüğünü fakat eleştirel düşünme puanları arttıkça genel öz yeterlik puanlarının da aynı yönde arttığını göstermektedir. Umutsuzluğun artmasıyla öz yeterliğin ve eleştirel düşünme eğiliminin düşmesi

beklenen bir sonuçtur. Çünkü umutsuzluk, olumsuz durumların oluşacağı ve kişinin bunu değiştirmek için hiçbir şey yapamayacağı inancı olarak tanımlanırken (Abela ve Seligman, 2000) öz yeterlik, bireyin karşılaştığı işlerin üstesinden gelme inancıyla ilgilidir (Bandura, 1986). Gelecekle ilgili umudu olmayan kişilerin karşılaştıkları durumlarla ilgili doğruyu arama, açık fikirlilik, çözümlenecilik, sistematiklik, kendine güven, meraklılık ve bilişsel olgunluk gibi eleştirel düşünme eğilimlerine de sahip olması beklenemez. Bu araştırma sonucunu destekler şekilde Phan (2009) tarafından yapılan araştırma da öz yeterlik ve eleştirel düşünme arasında pozitif bir korelasyon görülmüştür. Eleştirel düşünme merakı, şüphecilik, soyutlamayı ve akılcılığı içinde barındırır. Eleştirel düşünenlerin inançlar, kanıtlar, tanımlar, sonuçlar ve eylemler hakkında sorular sorma ve keşfetme eğilimleri vardır (Cengiz, 2004).

Araştırma sonucuna göre hem umutsuzluk hem de öz yeterlik düzeyinin eleştirel düşünme eğilimini hem ayrı ayrı hem de birlikte yordadığı görülmüştür. İki değişkenin eleştirel düşünme eğilimine ait toplam varyansın %33.8'ini açıkladığı ortaya çıkmıştır. Kaptan ve Korkmaz'a (2002) göre yeterli öz yeterliliğe sahip olmayan bireyler, olayların görüldüğünden daha zor olduğuna inanır ve karşılaştıkları durumlara dar bir görüş acısıyla değerlendirirler ve önlerine çıkan problemleri çözmede zorlanırlar. Olayların görüldüğünden zor olduğunu düşünen kişilerin umutsuzluk düzeyinin artması beklenir. Öz yeterliği düşük umutsuzluğu yüksek kişilerin de eleştirel düşünme eğilimi düşük olması beklenir. Çünkü eleştirel düşünme için kendine olan yeterlilik inancının ve umudunun olması gerekir. Elder ve Paul (1998) eleştirel düşünmenin, aynı zamanda entelektüel bütünlük, entelektüel cesaret ve entelektüel direnç gibi bazı zihinsel özellikleri barındırdığını belirtmektedir. Eğer birey entelektüel dirençten yoksun ise derin konuların karmaşıklığı içinde düşünemez. Entelektüel cesaret yok ise güçlüklerle karşılaşıldığında, mantıklı olan için ayakta ve dik durulamaz.

Bu araştırmanın sonucuna göre eleştirel düşünme eğilimi, öz yeterlik ve umutsuzlukla bağlantılıdır. Öğrencilerin genel öz yeterlik algıları arttıkça ve umutsuzluk düzeyi düştükçe eleştirel düşünme eğilimleri artacaktır. Bu sonuca göre üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğiliminin artırılması konusunda çalışmalar yapılırken öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin düşürülmesine ve genel öz yeterlik algısının yükseltilmesine yönelik grup çalışmaları ve rehberlik programları gibi çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca öğrencilerin bilişsel ve kişisel gelişimiyle orantılı olan sorular ve gerçeğin peşinde eleştirel düşünmeyi teşvik eden programların hazırlanması ve desteklenmesi yararlı olacaktır.

Bu araştırmanın dikkate değer bulguları yanında bazı sınırlılıklara da sahip olduğu belirtilmelidir. Öncelikle araştırmaya katılan öğrenci sayısının az olması ve sadece tek bir üniversite ve fakülteden alınmış olması araştırmanın genellenebilirliğini düşürmektedir. Diğer taraftan, bulgular ele alınırken araştırmada ilişkisel desenin kullanıldığı ve seçkisiz örnekleme yapıldığı dikkate alınmalıdır. Deneysel veya boylamsal araştırmalarla neden-sonuç ilişkisi incelenerek araştırma

Eleştirel Düşünme Eğilimi, Genel Öz Yeterlilik ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

bulguları daha derinlemesine incelenebilir. Ayrıca araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise araştırma öz değerlendirmeye dayalı ölçekler kullanılarak yapılmıştır. Öz değerlendirmeye dayalı ölçekler, ideal olanı veya beğenilen durumu yansıtmaya riski taşımaktadırlar. Bundan dolayı diğer nesnel değerlendirme araçlarının kullanılması araştırma sonuçlarını daha nesnel olmasını sağlayacaktır. Bununla birlikte eleştirel düşünme eğilimi ile bağlantılı olabilecek diğer faktörleri de kapsayan çalışmalar eleştirel düşünme eğilimini anlama ve geliştirme de katkı sağlayabilir.

Kaynakça

Abela, J.R. Z. ve Seligman, M. E.P. (2000).The hopelessness theory of depression: A test of the diathesis-stress component in the inter-personal and achievement domains. *Cognitive Therapy and Research*,24 (4), 361-378.

Arend, B. (2009). Encouraging critical thinking in online threaded discussions. *The Journal of Educators Online*, 6 (1), 1-23.

Artino J. R., Anthony .R. ve Stephens, J., M. (2009). Academic motivation and self regulation:A comparative analysis of undergraduateand graduate students learning online. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 33(2), 78-87.

Aslan, C. (2013). Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 6 (7), 121-132.

Aypay, A. (2010). Genel öz yeterlik ölçeği'nin (Göyö) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 113-131.

Bandura A. (1994). *Self-efficacy*. In V. S. Ramachaudran (Ed.), Encyclopedia of human behavior (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84 (2), 191-215.

Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37 (2), 122-147.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ:Prentice Hall.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.

Bandura, A. (2005). The primacy of self-regulation in health promotion.*Applied Psychology: An International Review*,54(2), 245–254.

Bandura, A. (2007). Self-efficacy. <http://www.des.emory.edu/mfp/BanEncy.html> (Erişim Tarihi: 10.08.2015).

Bandura, A. ve Lock, E., A. (2003). Negative self-efficacy and goal effects revisited *Journal of Applied Psychology*, 88, 87-99.

Bandura, A.,(1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44, 1175–1184.

Beck, AT., Weissman, A., Lester D. ve Trexler, L. (1974). The measurement of pessimism. The hopelessness scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42 (6), 861-865.

Bolland, J., Bryant, C., Lian, B., McCallum, D., Vazsonyi, A. ve Barth, J. (2007). Development and risk behavior among African American, Caucasian, and mixed-race adolescents living in high poverty inner-city neighborhoods. *American Journal of Community Psychology*, 40, 230–249.

Branch, B. J. (2000). The relationship among critical thinking, clinical decision-making and clinical practice: A comparative study, *Unpublished Doctoral Thesis*, University of Idaho, Idaho

Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2012). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara, Pegem Akademi.

Cengiz, E.G. (2004). *Üniversite öğrencilerine yönelik eleştirel düşünme etkinliklerinin eleştirel düşünme eğilimi ve becerileri açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Coşkun, S. (2001). *Hacettepe üniversitesi hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Demirel, Ö. (2005). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara, Pegem.

Durak, A. ve Palabıyık R. (1994). Beck umutsuzluk ölçeği geçerlik çalışması. *Kriz Dergisi* 2(2), 311-319.

Dweck, C.S. ve Leggett, E. L. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95, 256- 273.

Elder, L. ve Paul, R. (1998). The role of socratic questioning in thinking, teaching, and learning. *The Clearing House* 71 (5), 297-301.

Ennis, R. H. (1985). A logical basis for measuring critical thinking skills. *Educational Leadership*, 43 (2), 44-48.

Ennis, R. H. (2002). Super-Streamlined conception of critical Thinking. <http://faculty.ed.uiuc.edu/rhennis/SSConcCTApr3.html>. (Erişim Tarihi: 10.05.2014).

Facione, N.C., Facione P. A. ve Sanchez C. A. (1994). Critical thinking disposition as a measure of competent clinical judgment: the development of the california critical thinking disposition inventory. *Journal of Nursing Education*, 33 (8), 345-350.

Facione, P. A. (2011). Critical thinking: what it is and why it counts. insight assessment. http://www.insightassessment.com/pdf_files/What&Why2010.pdf (Erişim Tarihi: 05.03.2015).

Facione, P.A., Facione, N.C. ve Giancarlo, C.A.F. (1998). *The california critical thinking disposition inventory*. California: Academic Press.

Eleştirel Düşünme Eğilimi, Genel Öz Yeterlilik ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

French, D.J., Holroyd, K.A., Pinel, C., Malinoski, P.T., O'Donnell, F. ve Hill, K. R. (2000). Perceived self-efficacy and headache-related disability. *Headache*, 40, 647-656.

Gelen, İ. (1999). *İlköğretim okulları 4. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Halpern, D. F. (1998). Teaching critical thinking for transfer across domains. *American Psychologist*, 53, 449-455.

Jeng, C. ve Braun, L.T. (1994) Bandura's self-efficacy theory: A guide for cardiac rehabilitation nursing practice. *Journal of Holistic Nursing*, 12(4), 425-36

Kaptan, F. ve Korkmaz, H. (2002). Probleme dayalı öğrenme yaklaşımının hizmet öncesi fen öğretmenlerinin problem çözme becerileri ve öz yeterlik inanç düzeylerine etkisi. *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, ODTU Ankara.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, H. (1997). *Üniversite öğrencilerinde eleştirel akıl yürütme gücü*. Yayınlanmamış Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara

Kuhn, D. (1999). A developmental model of critical thinking. *Educational Researcher*, 28 (1), 16-26.

Kuiper, R. A. (2002). Enhancing metacognition through the reflective use of self-regulated learning strategies. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 33(2), 78-87.

Kuiper, R.A., Murdock, N. ve Grant, N., (2010). Thinking strategies of baccalaureate nursing students prompted by self-regulated learning strategies. *Journal of Nursing Education*, 49 (8), 429-436.

Lau-Walker, M. (2004) Relationship between illness representation and self-efficacy. *Journal of Advanced Nursing*, 48(3): 216-225

Lee, S.T. (2009). *Examining the relationships between metacognition, self-regulation and critical thinking in online socratic seminars for high school social studies students*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Texas Üniversitesi, Austin.

Leung, D. Y. P. ve Kember, D. (2003). The relationship between approaches to learning and reflection upon practice. *Educational Psychology*, 23(1), 61-71.

Linnenbrink, E.A. ve Pintrich, P.R. (2000). Multiple pathways to learning and achievement: The role of goal orientation in fostering adaptive motivation. In C. Sansone & J. Harackiewicz (Eds.), *Intrinsic and extrinsic motivation: The search*

for optimal motivation and performance (pp. 195-227). San Diego, CA: Academic Press.

Luszczynska, A., Scholz, U. ve Schwarzer, R. (2005). The general self-efficacy scale: Multicultural validation studies. *The Journal of Psychology*, 139 (5), 439-457.

Magaletta, P.R. ve Oliver, J.M. (1999). The hope construct, will, and ways: their relations with self-efficacy, optimism, and general well-being. *Journal of Clinical Psychology*, 55, 539-551.

Mancuso, C.A., McCulloch, C.E., Rincon, M. ve Charlson, M.E. (2001). Self-efficacy, depressive symptoms and patients' expectations predict outcomes in asthma. *Medical Care*, 39, 1326-1338.

Marlowe, N. (1998). Self-efficacy moderates the impact of stressful events on headache. *Headache*, 38, 662-667.

Melges, F.T. (1969). Types of hopelessness in psychological process. *Archives of General Psychiatry*, 20, 690-699

Munzur, F. (1999). *Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında eleştirel düşünme eğitimi üzerine bir değerlendirme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Myers, C.H. (1992). *Teaching critical thinking*. Khodayar Abily (Translator), Tehran: Samt, 2007: 8-36, (Chapter1): Persian.

O'Connor, R.C. (2003). Suicidal behavior as a cry of pain: Test of a psychological model. *Achieves of Suicide Research*. 7, 297-308.

O'Connor, R.C., Connery, H. ve Cheyne, W.M (2000). Hopelessness: The role of depression, future directed thinking and cognitive vulnerability. *Psychology, Health & Medicine*, 5 (2), 155-162.

Paul, R. ve Elder, L., (2001). *Critical thinking tools for charge of learning and your life*, Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.

Pekrun, R. (1992). The impact of emotions on learning and achievement: Towards a theory of cognitive/motivational mediators. *Applied Psychology: An International Review*, 41, 359-376.

Phan, H. P. (2009). Relations between goals, self-efficacy, critical thinking, and deep processing strategies: A path analysis. *Educational Psychology*, 29, 777-799.

Phan, H. P. (2010). Students' academic performance and various cognitive processes of learning: An integrative framework and empirical analysis. *Educational Psychology*, 30, 297-322.

Rapley, P. ve Fruin, D.J. (1999). Self-efficacy in chronic illness: The juxtaposition of general and regimen-specific efficacy. *International Journal of Nursing Practice*, 5, 209-215.

Eleştirel Düşünme Eğilimi, Genel Öz Yeterlilik ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Sabau, I. (1999). Designing a critical thinking onlinecourse. In J. Price etal. (Eds.), *Proceedings of society for information technology and teacher educationinternational conference* (pp. 250-254).Chesapeake, VA: AACE.

Saracaloğlu A.S. ,Yenice N., Karasakaloğlu N. ve Gencel İ.E. (2008). *Türkçe ve fen bilgisi öğretmenlerinin öğrenme stilleri, öğrenme stratejileri ve duyuşsal özellikleri ile tercih edilen öğretim strateji, yöntem ve teknikleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Araştırma Raporu, A.D.Ü. BAP Saymanlığı, Aydın.

Scherbaum, C.A., Cohen-Charash, Y. ve Kern, M.J. (2006). Measuring general self-efficacy: A comparison of three measures using item response theory. *Educational and Psychological Measurement*, 66(6), 1047-1063.

Schwarzer, R. ve Fuchs, R. (1996). Self-efficacy and health behaviors. In M. Conner & P. Norman(Eds.), *Predicting health behavior: Research and practice with social cognition models*. (pp.163-196) Buckingham, UK: Open University Press.

Seber, G. (1991). *Beck Umutsuzluk Ölçeğinin geçerliği ve güvenilirliği üzerine bir çalışma*.Doçentlik Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Sharma, P. ve Hannafin, M. (2004). Scaffolding critical thinking in onlinecourses. *Journal of Educational Computing Research*, 31 (2), 181-208.

Shin, K.R. (1998). Critical thinking ability and clinical decision-making skills among senior nursing students in associate and baccalaureate programmes in Korea. *Journal of Advanced Nursing*. 27(2), 414-421.

Scholz, U.,ve Schwarzer, R. (2005). The general self-efficacy scale: Multicultural validation studies. *The Journal of Psychology*, 139, (5), 439-457.

Şahin, A. (2002). İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,13,143-157.

Şahin, C. (2009). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 271-286.

Şengül, C. ve Üstündağ, T. (2009). Fizik öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimi düzeyleri ve düzenledikleri etkinliklerde eleştirel düşünmenin yeri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 237-248.

Tabachnick, B.G. ve Fidell L.S. (2007). *Using multivariate statistics*. USA, Pearson Education.

Tong, Y. ve Shanggui, S. (2004). A Study on general self-efficacy and subjective well-being of low ses college students in a Chinese university. *College Students Journal*, 38 (4), 637-642.

Vallis, T.M. ve Bucher, B. (1986) Self-efficacy as a predictor of behavior change: Interaction with type of training for pain tolerance. *Cognitive Therapy and Research*, 10(1), 79-94.

Wanga, S.L. ve Yi Wub, P. (2008). The role of feedback and self-efficacy on web-based learning: The social cognitive perspective. *Computers & Education*, 51, 1589–1598.

Wendy, O. M. (1992). *Critical thinking as "Critical Spirit."* ERIC Clearinghouse on Assessment and Evaluation, (ERIC Document Reproduction Service No: ED357006). <http://www.eric.ed.lzov/> (Erişim Tarihi: 10.06.2014)

Yang, Y. C., Newby T. J., ve Bill, R. L. (2005). Using socratic questioning to promote critical thinking skills through asynchronous discussion forums in distance learning environments. *The American Journal of Distance Education*. 19 (3), 163–181.